

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneša

Alda Laviņa

ATSEVIŠĶĀS DOMAS

Rīgā 2019. gada 18. decembrī

lietā Nr. 2019-01-01

**„Par Civillikuma 163. panta ceturtais daļas 1. punkta atbilstību Latvijas
Republikas Satversmes 96. un 110. pantam”**

1. Satversmes tiesa 2019. gada 5. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2019-01-01 „Par Civillikuma 163. panta ceturtais daļas 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110. pantam” (turpmāk – Spriedums) un nosprieda:

1) izbeigt tiesvedību lietā daļā par Civillikuma 163. panta ceturtais daļas 1. punkta, ciktāl tas nosaka absolūtu aizliegumu attiecībā uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, atbilstību Satversmes 96. pantam;

2) atzīt Civillikuma 163. panta ceturtais daļas 1. punktu, ciktāl tas nosaka absolūtu aizliegumu attiecībā uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, par neatbilstošu Satversmes 110. pantam;

3) attiecībā uz personām, kas uzsākušas savu tiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, atzīt Civillikuma 163. panta ceturtais daļas 1. punktu, ciktāl tas nosaka absolūtu aizliegumu attiecībā uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, par neatbilstošu Satversmes

110. pantam un spēkā neesošu no brīža, kad to šīm personām piemērojusi bāriņtiesa.

Nevaru piekrist Spriedumā izmantotajai Civillikuma 163. panta ceturtais daļas 1. punkta (turpmāk – apstrīdētā norma) satversmības izvērtēšanas metodoloģijai un vairākiem secinājumiem, kas bijuši par pamatu nolēmumam par šīs normas neatbilstību Satversmes 110. pantam.

2. Piekrītu Spriedumā secinātajam, ka apstrīdētās normas atbilstība Satversmei vērtējama, ciktāl tā attiecas uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai. Tāpat piekrītu Spriedumā izklāstītajai argumentācijai par Satversmes 96. un 110. panta tvērumu, kā arī tam, ka izskatītajā lietā vērtējams vienīgi tas, vai valsts, pieņemot apstrīdēto normu, ir izpildījusi tai Satversmes 110. pantā noteikto pienākumu nodrošināt ģimenes juridisko aizsardzību adopcijas jomā. Spriedumā pamatoti norādīts uz kritērijiem, kuri būtu jāizvērtē, lai noskaidrotu, vai valsts šo pienākumu ir izpildījusi: 1) vai likumdevējs ir veicis pasākumus ģimenes juridiskās aizsardzības nodrošināšanai adopcijas jomā; 2) vai šie pasākumi ir veikti pienācīgi, proti, vai ievērots samērīguma princips (*sk. Sprieduma 15.–18. punktu*).

Satversmes tiesa spriedumā atzinusi, ka apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums ir absolūts. Secīgi, izvērtējot apstrīdētās normas satversmību, tiesa izmantojusi absolūta aizlieguma samērīguma izvērtēšanas metodoloģiju, proti, pārlicinājusies par to, vai likumdevējs ir: 1) pamatojis absolūtā aizlieguma nepieciešamību; 2) izvērtējis absolūtā aizlieguma būtību un piemērošanas sekas; 3) pamatojis to, ka, paredzot izņēmumus no šā absolūtā aizlieguma, tā mērķis netiktu sasniegts līdzvērtīgā kvalitātē.

Nevaru piekrist Spriedumā sniegtajai absolūta aizlieguma definīcijai un secinājumam, ka apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums ir absolūts. Šis secinājums kļuvis par pamatu tam, ka Satversmes tiesa ir izmantojusi nepiemērotu apstrīdētās normas satversmības izvērtēšanas metodoloģiju.

3. Jēdziena „absolūts aizliegums” saturu Satversmes tiesa ir atklājusi jau 2017. gada 24. novembra spriedumā lietā Nr. 2017-07-01. Tajā tika vērtēts aizliegums strādāt par pedagogu personai, kura sodīta par tīšu smagu vai sevišķi smagu noziegumu. Atklājot jēdziena „absolūts aizliegums” saturu, Satversmes tiesa ir atsaukusies uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013. gada 22. aprīļa sprieduma lietā „*Animal Defenders International v. The United Kingdom*” (turpmāk arī – spriedums lietā „*Animal Defenders International v. The United Kingdom*”) 106. punktu. Arī izskatītajā lietā Satversmes tiesa ir atsaukusies uz minēto Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk arī – Tiesa) spriedumu. Tomēr šā sprieduma secinājumu daļā Tiesa nemaz nav lietojusi absolūtā aizlieguma jēdzienu un nav arī norādījusi kritērijus, pēc kuriem tiesību normā ietverts aizliegums atzīstams par absolūtu.

3.1. Vispirms atgādinu lietas „*Animal Defenders International v. The United Kingdom*” faktiskos apstākļus – nevalstiskajai organizācijai tika liegts pārraidīt televīzijā reklāmu, kurā tā vērsās pret dzīvnieku turēšanu būros un eksponēšanu. Tiesai bija jāvērtē, vai ar tiesību normu noteikts politiskās reklāmas aizliegums radio un televīzijā atbilst samērīguma principam.

Tiesa sprieduma 106. punktā ir norādījusi uz to, ka politiskās reklāmas aizliegumi var tikt noteikti ar vispārīgiem pasākumiem (*general measures*), proti, ar tiesību normu. Tad Tiesa atzīmējusi, ka ar vispārīgiem pasākumiem noteikti tiesību ierobežojumi ir jānošķir no tādiem ierobežojumiem, kuri noteikti ar individuālu tiesību piemērošanas aktu, un šai nolūkā jāizvērtē konkrētā gadījuma faktiskie apstākļi. Tādējādi sprieduma 106. punktā Tiesa ir secinājusi vienīgi to, ka aplūkojamais politiskās reklāmas aizliegums ir noteikts ar vispārīgiem pasākumiem un tā atbilstība Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai ir vērtējama, piemērojot noteiktu metodoloģiju, kas kodolīgi atklāta šā sprieduma 110. punktā.

Neraugoties uz atšķirīgajiem viedokļiem par sprieduma lietā „*Animal Defenders International v. The United Kingdom*” 106. punkta nozīmi, pēc būtības ir jāpievēršas jautājumam, vai ar tiesību normu (ar vispārīgiem pasākumiem) noteiktais politiskās reklāmas aizliegums ir atzīstams par absolūtu. Nozīmīgu

artavu atbildes rašanai sniedz šā sprieduma 124. punkts. Tiesa tajā akcentējusi, ka tiesību norma nav aizliegusi politisko reklāmu visos plašsaziņas līdzekļos, proti, tā aizliedz pārraidīt politisko reklāmu radio un televīzijā, bet ne citos plašsaziņas līdzekļos, piemēram, internetā (sociālajos tīklos), laikrakstos, uz plakātiem. Tiesa ņēma vērā Lielbritānijas valdības sniegtos apsvērumus par to, kādēļ politiskā reklāma tika aizliegta tieši radio un televīzijā, – proti, tādēļ, ka radio un televīzija ir vispopulārākie un ietekmīgākie plašsaziņas līdzekļi. Tiesa atzina, ka Lielbritānijas likumdevējs, nosakot politiskās reklāmas aizliegumu kā vispārīgu pasākumu, ir ievērojis tam piešķirtās rīcības brīvības robežas, jo rūpīgā likumdošanas procesā pienācīgi sabalansējis dažādās tiesības un intereses. Tādējādi aplūkotais politiskās reklāmas aizliegums nav tāds, kas attiektos uz visiem plašsaziņas līdzekļiem, citiem vārdiem sakot, tas nav visaptverošs (neierobežots), un taisni tāpēc, manuprāt, Tiesa to nav vērtējusi kā absolūtu aizliegumu.

3.2. Notingemas Trentas Universitātes profesors Toms Luiss (*Tom Lewis*), analizējot spriedumu lietā „*Animal Defenders International v United Kingdom*”, savā rakstā arī secinājis, ka tieši politiskās reklāmas aizlieguma tvērums ir bijis par pamatu tam, lai Eiropas Cilvēktiesību tiesa to vērtētu nevis kā absolūtu aizliegumu, bet gan kā vispārīgu pasākumu. Lai arī profesors Tiesas pozīciju vērtē kritiski, tomēr viņš atzīmē, ka turpmāk, pēc sprieduma minētajā lietā, izšķiroša nozīme būs tam, vai tiesību ierobežojumu Tiesa kvalificēs kā absolūtu aizliegumu (*blanket ban*) vai vispārīgu pasākumu (*general measure*), jo tieši piemērojamās metodoloģijas dēļ gadījumos, kad ierobežojums tiks atzīts par absolūtu aizliegumu, dalībvalstīm būs krietni sarežģītāk pamatot tā atbilstību samērīguma principam [sk.: *Lewis T. Animal Defenders International v United Kingdom: sensible dialogue or a bad case of Strasbourg jitters? The Modern Law Review, 2014, 77 (3), pp. 460–474*].

3.3. Visbeidzot, lai uzskatāmāk atklātu atšķirības starp absolūtu aizliegumu un tādu aizliegumu, kas noteikts kā vispārīgs pasākums, jāpakavējas vēl pie kāda Eiropas Cilvēktiesību tiesas sprieduma, proti, 2005. gada 6. oktobra sprieduma lietā „*Hirst v. The United Kingdom*”. Jāatgādina, ka minētās lietas faktiskie

apstākļi bija saistīti ar ieslodzīto personu tiesībām piedalīties vēlēšanās. Lielbritānijas likums „The Representation of the People Act 1983” noteica, ka personām, kurām piespriests brīvības atņemšanas sods, tikmēr, kamēr tās atrodas ieslodzījuma vietā, nav tiesību piedalīties parlamenta vai vietējās pašvaldības vēlēšanās.

Tiesa šā sprieduma 82. punktā atzina, ka aplūkojamais vēlēšanu tiesību ierobežojums ir kvalificējams kā absolūts aizliegums, jo tas noteikts visām ieslodzījuma vietā esošām notiesātajām personām neatkarīgi no tā, par kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un uz cik ilgu termiņu personai cietumsods piespriests. Tātad aplūkotais aizliegums bija visaptverošs (neierobežots), jo attiecās uz visām ieslodzījuma vietā esošām notiesātajām personām neatkarīgi no kādām citām atšķirīgām pazīmēm. Tiesa, vērtējot vēlēšanu tiesību ierobežojumu, atzina, ka šāds aizliegums neatbilst samērīguma principam.

3.4. Iepriekš minētajos Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos paustās atziņas liecina, ka tiesību normā ietverts aizliegums atzīstams par absolūtu, ja tas pēc sava rakstura ir visaptverošs jeb neierobežots, piemēram, ja noteikta veida reklāma tiek aizliegta visos plašsaziņas līdzekļos vai atsevišķas tiesības tiek liegtas visām pie noteiktas grupas piederošām personām. Šāds absolūta aizlieguma skaidrojums ir saskanīgs ar paša jēdziena „absolūts” izpratni, proti, svešvārdu vārdnīcā dotā tā nozīme ir „neierobežots, pilnīgs” (*sk. Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca, www.letonika.lv*).

4. Lai noskaidrotu apstrīdētajā normā ietvertā aizlieguma raksturu, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā paustās atziņas jāattiecinā uz Satversmes tiesā izskatīto lietu.

Civillikuma 162. panta pirmā daļa noteic, ka nepilngadīga bērna adopcija ir atļauta, ja tā ir bērna interesēs. Savukārt šā likuma 163. pants noteic dažādus adopcijas ierobežojumus, citstarp paredz to personu loku, kuras nedrīkst būt par adoptētāju. Attiecībā uz personām, kuras kādreiz bijušas sodītas par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, ir noteikts, ka par adoptētāju nedrīkst būt vienīgi tādas personas, kuras iepriekš sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar

vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, kā arī par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību. Tātad, ja adopcija ir bērna interesēs, par adoptētāju vispār var būt arī tāda persona, kura kādreiz ir sodīta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Taču, lai aizsargātu adoptējamās no vardarbības ģimenē un pienācīgi nodrošinātu bērnu tiesību aizsardzību, likumdevējs paredzējis izņēmumu no vispārīgā noteikuma, proti, noteicis aizliegumu kļūt par adoptētāju vienīgi tām iepriekš sodītajām personām, kuras var radīt risku bērna drošībai. Ja paturam prātā Krimināllikuma sevišķo daļu, tad ir skaidrs, ka aizliegums attiecas uz samērā šauru to personu loku, kuras iepriekš ir sodītas par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu. Tādējādi likumdevējs ir mērķtiecīgi un visnotaļ pārdomāti noteicis aizliegumu nevis visām iepriekš sodītajām personām, bet tikai tām personām, kuras ir sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, kā arī par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību. Līdz ar to apstrīdētajā normā ietvertajam aizliegumam nav visaptveroša jeb neierobežota rakstura, un tas nozīmē, ka nepastāv priekšnoteikumi šā aizlieguma atzīšanai par absolūtu.

Sprieduma 19.2. punktā norādīts: lai konstatētu, ka tiesību normā ietvertais aizliegums ir absolūts, jāvērtē, pirmkārt, vai tas attiecas uz visām pie noteiktas grupas piederošām personām, proti, vai tas paredz individuālu katra konkrētā gadījuma izvērtējumu, tādējādi pieļaujot izņēmumus, un, otrkārt, vai tas ir noteikts uz zināmu laiku vai uz mūžu. Uzskatu, ka šāda absolūta aizlieguma definīcija ir pārāk plaša, jo faktiski nozīmē to, ka ikviena aizliedzoša tiesību norma, kas neparedz individuālu izvērtējumu, ir vērtējama kā absolūts aizliegums.

Sekojošā Satversmes tiesas spriedumā atspoguļotajai absolūtā aizlieguma izpratnei, pat tādā gadījumā, ja likumdevējs noteiktu aizliegumu kaut vai tikai viena Krimināllikumā paredzēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanas dēļ, piemēram, noteiktu, ka par adoptētāju nedrīkst būt persona, kas sodīta par laupīšanu, tad nāktos atzīt, ka arī šāds acīmredzami šaurs aizliegums ir atzīstams par absolūtu.

5. Demokrātiskā tiesiskā valstī likumdevējs tiesību normās var ietvert absolūtus aizliegumus. Piemēram, par absolūtu aizliegumu varētu tikt uzskatīts Civillikuma 35. panta pirmajā daļā noteiktais aizliegums personai noslēgt laulību ar radnieku taisnā līnijā. Cits uzskatāms piemērs ir likuma „Par tiesu varu” 55. panta 1. punktā noteiktais, ka par tiesneša amata kandidātu nevar būt persona, kura agrāk sodīta par jebkāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas.

Piekrītu, ka absolūta aizlieguma stingri ierobežojošā rakstura dēļ likumdevējam šādu tiesību normu pieņemšanas procesā var tikt izvirzītas stingrākas prasības attiecībā uz aizlieguma pamatojumu un izvērtējumu (*sk. Sprieduma 21. punktu*). Tomēr uzskatu, ka nav pamatoti šādas prasības likumdevējam izvirzīt ikviena tiesību normā paredzēta aizlieguma pieņemšanas gadījumā.

6. Lai izskatītajā lietā izvērtētu, vai, veicot pasākumus, kas vērsti uz ģimenes juridiskās aizsardzības nodrošināšanu adoptācijas jomā, ir ievērots samērīguma princips, Spriedumā bija jānoskaidro:

1) vai likumdevēja izraudzītais līdzeklis ir piemērots apstrīdētajā normā ietvertā aizlieguma mērķa – nodrošināt bērnu aizsardzību pret vardarbību – sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt šo mērķi;

2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai aizlieguma mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem;

3) vai ir samērīgi līdzsvarota nepieciešamība nodrošināt bērnu aizsardzību pret vardarbību ar nepieciešamību pēc iespējas nodrošināt to, ka bērns uzaug ģimeniskā vidē.

7. Piekrītu Sprieduma 20. punktā izklāstītajai argumentācijai par to, kāpēc apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums ir piemērots tā mērķa sasniegšanai. Proti, tas nepieļauj to, ka persona, kas ir sodīta par apstrīdētajā normā minēto noziedzīgo nodarījumu, ne vien kļūtu par adoptētāju, bet arī iegūtu tiesības īstenot aizgādību pār adoptēto. Tādējādi apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums nepieļauj ne vien

to, ka bērnam būtu jāpakļaujas tādas personas īstenotiem audzināšanas pasākumiem, attiecībā uz kuru, pēc likumdevēja ieskata, pastāv risks, ka tā varētu pret bērnu izturēties vardarbīgi, bet arī to, ka šādai personai būtu tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar bērnu. Šādas situācijas nepieļaušana ir vērsta uz bērnu aizsardzību no vardarbības un bērnu tiesību ievērošanu.

8. Uzskatu, ka Spriedumā nav sniegti pietiekami argumenti tam, lai secinātu, ka konkrētajā gadījumā pastāv citi, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojoši līdzekļi (*sk. Sprieduma 24.2. punktu*).

Satversmes tiesa savā līdzšinējā praksē ir konsekventi uzsvērusi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru leģitīmo mērķi var sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 19. punktu un 2015. gada 13. oktobra sprieduma lietā Nr. 2014-36-01 21. punktu*). Tātad, ja lietas izskatīšanas gaitā tiek konstatēts, ka konkrētajā gadījumā pastāv saudzējošāki līdzekļi, Satversmes tiesa izvērtē, vai ar šiem līdzekļiem var sasniegt ierobežojuma leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2013. gada 7. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-24-03 18.3. punktu un 2014. gada 7. jūlija sprieduma lietā Nr. 2013-17-01 28.2. un 28.3. punktu*).

Lietā ir izteikti argumenti par to, ka citi, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojoši līdzekļi, tostarp bāriņtiesas veikts individuāls izvērtējums, neļautu nodrošināt bērna aizsardzību pret vardarbību vismaz tādā pašā kvalitātē, kā to nodrošina apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums. Nav iespējams garantēt to, ka persona, kas agrāk izdarījusi noziedzīgus nodarījumus, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, patiešām neapdraudēs bērnus. Kaut viena bērna pakļaušana potenciālam vardarbības riskam nav pieļaujama (*sk. pieaicinātās personas K. Baloža viedokli lietas materiālu 2. sēj. 58.–62. lp.*).

Spriedumā norādīts, ka iespēja izvērtēt, vai persona, kura reiz sodīta par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību vai tās piedraudējumu, drīkst kļūt par adoptētāju, sasniegtu apstrīdētajā normā ietvertā absolūtā aizlieguma mērķi –

bērnu tiesību aizsardzība – tādā pašā kvalitātē. Tātad pastāv alternatīvs līdzeklis, tomēr likumdevējs to nav apsvēris (*sk. Sprieduma 24.2. punktu*). Spriedumā nav ietverts izvērtējums un argumenti, kas ļautu secināt, ka ar šo līdzekli apstrīdētajā normā ietvertā aizlieguma mērķi patiešām varētu sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē.

Nevaru piekrist Spriedumā secinātajam, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, alternatīvus līdzekļus nav vērtējis. Konkrētajā gadījumā Satversmes tiesa nav piešķirusi pietiekamu nozīmi tam, ka apstrīdētā norma aizliegumu kļūt par adoptētāju paredz tikai tām personām, kuras sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, nevis par jebkādu noziedzīgu nodarījumu. Likumdevējs ir apzinājies to, kādā veidā un pēc kādiem kritērijiem atbilstoši personas vai sabiedrības interešu apdraudējuma raksturam un kaitīgumam iedalāmi noziedzīgi nodarījumi un ka tieši tie noziedzīgie nodarījumi, kas saistīti ar vardarbību vai tās piedraudējumu, ir tādi noziegumi, kuru izdarītāji var radīt īpašu risku bērnam. Uzskatu, ka, nosakot to konkrēto nodarījumu kategorijas, par kuru izdarīšanu notiesātajiem ir aizliegts pretendēt uz adoptētāja statusu, likumdevējs jau ir izšķīries par personas tiesības saudzējošāko ierobežošanas līdzekli. Līdz ar to nepastāv alternatīvi apstrīdētajā normā ietvertā aizlieguma mērķa sasniegšanas līdzekļi.

9. Satversmes tiesa savā iepriekšējā praksē konsekventi atzinusi, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, un visās darbībās attiecībā uz bērnu prioritāras ir viņa tiesības un vislabākās intereses. Likumdevējam jāievēro, lai pieņemtie normatīvie akti aizsargātu bērna likumiskās intereses iespējami labākajā veidā (*sk. Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-02-0106 11. punktu*). Turklāt bērna tiesības un likumiskās intereses tiek skartas ne tikai tad, kad lēmums jāpieņem tieši attiecībā uz bērnu, bet arī tad, kad lēmums var būt tikai attiecināms uz bērnu vai var netieši skart bērnu. Jebkuras citas prioritātes atzīšana bez nopietna iemesla un attaisnojuma nav pieļaujama (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija sprieduma lietā Nr. 2018-21-01 16.2. punktu*).

Spriedumā pamatoti norādīts, ka atbilstoši Bērnu tiesību konvencijas 19. panta pirmajai daļai valstij ir pienākums aizsargāt bērnus no vardarbības un apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums ir vērsts uz šā pienākuma izpildi. Vienlaikus valstij, cik vien tas iespējams, jānodrošina, ka bērns uzaug ģimeniskā vidē (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija sprieduma lietā Nr. 2018-21-01 16.2. punktu*). Turklāt, lai būtu nodrošināta bērna vislabāko interešu ievērošana, ģimenei atbilstoši Satversmes 110. pantam ir nepieciešama valsts juridiska, ekonomiska un sociāla aizsardzība. Gan bērna tiesības uz aizsardzību no vardarbības, gan bērna tiesības uzaugt ģimeniskā vidē ir vienlīdz prioritāri ar bērnu tiesību aizsardzību saistīti apsvērumi, un tie abi atbilst bērna vislabākajām interesēm. Gadījumos, kad starp šiem apsvērumiem pastāv kolīzija, tos nepieciešams savstarpēji līdzsvarot, lai atrastu bērna vislabākajām interesēm atbilstošu situācijas risinājumu [*sk.: UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1), 29 May 2013, CRC /C/GC/14, para. 4, 81*].

Konkrētajā gadījumā likumdevēja uzdevums ir samērīgi līdzsvarot nepieciešamību nodrošināt bērnu aizsardzību pret vardarbību un nepieciešamību pēc iespējas nodrošināt to, ka bērns uzaug ģimeniskā vidē. Tādējādi izskatītajā lietā Satversmes tiesai bija jāvērtē, kā likumdevējs ir līdzsvarojis šos dažādos aspektus, lai atrastu bērna vislabākajām interesēm atbilstošu situācijas risinājumu.

Likumdevējs, nosakot aizliegumu par vardarbību vai tās piedraudējumu sodītai personai kļūt par adoptētāju, uzskatījis, ka bērna vislabākajām interesēm atbilst tāds regulējums, kas viņu pasargā pat no vismazākā vardarbības riska. Uzsveru, ka jebkāda veida vardarbība pret bērnu ir nepieļaujama un valstij ir pienākums veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai pēc iespējas aizsargātu bērnu no tās. Taču, kā jau iepriekš tika minēts, bērna tiesības uzaugt ģimeniskā vidē arī ir tāds ar bērnu tiesību aizsardzību saistīts apsvērums, kas atbilst bērna vislabākajām interesēm. Atsevišķos izņēmuma gadījumos, kad persona pēc tam, kad tai sodāmība ir dzēsta vai noņemta, iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai un starp šo personu un tās laulātā bērnu jau izveidojušās faktiskas

ģimenes attiecības, apstrīdētajā normā ietvertais izliegums kļūt par adoptētāju var neatbilst bērna vislabākajām interesēm. Tā tas varētu būt gadījumos, kad persona, kura iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, jau ilgstoši dzīvo kopā ar bērnu un starp šo personu un bērnu ir izveidojušās patiesas vecāka un bērna attiecības. Taču vēlreiz uzsveru, ka šādos izņēmuma gadījumos adopcija var tikt pieļauta vienīgi tad, ja personas sodāmība ir noņemta vai dzēsta. Tādējādi likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, šaurā aspektā tomēr nav samērīgi līdzsvarojis nepieciešamību nodrošināt bērnu aizsardzību pret vardarbību un nepieciešamību pēc iespējas nodrošināt to, ka bērns uzaug ģimeniskā vidē.

Tādēļ uzskatu, ka apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums nav samērīgs un līdz ar to apstrīdētā norma, ciktāl tā nosaka aizliegumu attiecībā uz personām, kas pēc sodāmības noņemšanas vai dzēšanas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adopcijai, neatbilst Satversmes 110. pantam.

Satversmes tiesas tiesnesis

A. Laviņš